

VESTNIK

NOTICIERO

II

1971

XXII

.....

VESTNIK je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. Izdaja ga konzorcij. Predsednik Edi Škulj, Ramón Falcón 4158, Suc. 7, Buenos Aires. Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Editor y redactor responsable: Eduardo Škulj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans.
Ovitek: arh. Jure Vombergar

Naročnina: Argentina 700 pesov, Južna Amerika: enakovrednost v dolarjih, ZDA, Kanada: 3.50 dolarja, Evropa: enakovrednost ameriško-kanadske naročnine. — Za letalsko dostavljanje doplačati 3.50 dolarje.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko, Estados Unidos 425, Bs. Aires (33-7213)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.036.986.

VESTNIK-NOTICIERO

1971/II — 20-4-1971

Director: Eduardo Škulj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires (7)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.036.986

Sveti Bog

Spesnil Kazimierz Wierzynski, eden izmed največjih sodobnih poljskih pesnikov.
Prevedel dr. Tine Debeljak. Pesem je objavljena v zbirki Žalost zmagoslavja.

Sveti Bog!

Sveti Močni!

Sveti in Neumrjoči!

Orožju našemu daj blagoslov!

Ko ga vzame

strelec ob rame —

naj bo zadetek gotov!

Sveti Bog!

Vsemogočni, Tajnost Tajn,

ki si na nebi!

Naj noben naš met,

naj noben naš strel

ne pade zaman

v tej kruti potrebi!

Sveti Bog!

Za pravično se bijemo stvar:

za voljo svobodno,

za naše morje in zemljo rodno,

za matere križ na čelu —

blagoslovi nam meča udar!

Za poljske kosti na Vavélu,

za dedovske grobove,

s Tvojimi znamenji posvečene,

za dobe pretekle in nove,

za Vislo in gora vrhove,

za naše otroke in žene,

za usodo, ki daleč ali blizu je,

za pravice človeške in božje

se bori naše orožje —

za vse.

Sveti Bog!

Sveti Močni!

Sveti in Neumrjoči!

Blagoslovi junaštvo in hrabrost
mož,

blagoslovi naše vojskovanje,

blagoslovi mnoštvo naših trum

in pogum,

s katerim gremo nad sovraga!

Usliši naše klicánje,

Ti, z nami se vojskujoči,

Gospod Vsemogočni —

naj bo naša zmaga!

OBISK V VATIKANU

Odkar so se Slovenci pokristjanili, so skozi vsa dolga stoletja vdano sledili Rimu, to je papežu, kot vrhovnemu poglavarju katoliške cerkve, Vse kar se je od tam reklo ali ukrenilo, so sprejemali brez kritike. Brez protesta so sprejemali celo mnoge odredbe, ki so bile v škodo slovenskemu življu na Primorskem. Največ, kar so naredili, je bilo, da so prosili na merodajnih cerkvenih mestih za posredovanje, da prenehajo krivice, ki so ce jim godile.

Ko je prišla na ta slovenski narod vojna in revolucija, so se postavili proti nasilju in zločinu ter zlasti proti brezbožnemu komunizmu, točno po svojem narodnem občutku za svobodo in pravico ter po nauku cerkve proti neveri.

Za svobodo in za ohranitev vere so dali svoja življenja že za časa vojne same tisoči, tako moški kakor tudi žene in celo nerojeni otroci, katerih matere so si morale same kopati grobove po slovenskih gozdovih. Po končani vojni pa so bili strahotno mučeni in uničeni desetisoči, brez kakršnihkoli sodnih procesov. Le mala peščica se je rešila in se razkropila po vseh kontinentih.

Po dobrih 25 letih pa smo doživeli, da je bil v samem Vatikanu in od samega sv. očeta sprejet itsti, po katerega nalogu in pod katerega odgovornosti je bil nad našim narodom narejen tako strahoten zločin, tisti, ki je tudi kriv mučeniške smrti toliko dobrih slovenskih duhovnikov, katere so celo žive metali v jame in jih zagrebali.

Ostanek protikomunističnih borcev mora, tako v svojem imenu, kakor zlasti v imenu desetisočev izdanih in na strahoten način umorjenih bratov po krvi in veri, proti taki vatikanski politiki protestirati, in obžalovati dejstvo, da so tako visoki krogi rimsko katoliške cerkve zašli tako daleč. Komunizem se ni spremenil in dela tako, kot mu najbolj odgovarja, ne izbirajoč sredstev. Celó v Vatikan je šel. Izkušnja pa uči in pravi, da je dosedaj zgubil še vsak, ki je šel v kakršenkoli dogovor s komunisti.

B. M.

Ob 30-letnici ustanovitve Slovenske legije

Dne 29. aprila 1941 je bila v Delavski zbornici v Ljubljani ustanovljena tajna vojaška organizacija — Slovenska legija. Franček Saje trdi sicer v svojem Belogardizmu, v drugi izdaji, na strani 146, da je bila ustanovljena 29. maja, kar pa ne drži. Sajetu in ostalim komunistom je očitvidno nerodno priznati, da je bila Slovenska legija preje ustanovljena kot njihova Osvobodilna fronta.

Kako je prišlo do ustanovitve Slovenske legije

Slovenski komunisti — sicer maloštevilni — so se že več let pred drugo svetovno vojno skušali vtihotapiti v najrazličnejše slovenske ustanove in organizacije. Posebno so se trudili, da bi pridobili visokošolsko mladino, literate, sinove bogatih družin, na deželi pa vseh vrst postopače in demomrzneže. Komunistična nevarnost je bila latentna. Mnogi dalekovidni možje so to nevarnost videli in začeli slovensko ljudstvo nanjo opozarjati in ljudi na to nevarnost pripravljati. Spomnimo se na preroške besede škofa Jegliča na zborovanju v Celju, ko je govoril o satanovi fronti. Spomnimo se na dr. Aleša Ušeničnika, prof. L. Ehrliča, prof. E. Tomca in dr. Ahčina, ki so sistematično pripravljali mladino (dijake, člane orlovske organizacije) na komunistično nevarnost. Tudi delavcem so se začele odpirati oči. Ker so v večini delavskih organizacij imeli komunistični demagogi glavno besedo (tudi v krščansko usmerjeni Jugoslovanski strokovni zvezi), so protikomunistično usmerjeni predstavniki slovenskega delavstva (Križman Andrej, Žužek Franc, Gaser Albin, Jan Maks, Preželj Franc, Jonke Jože, Milharčič Luka in številni drugi) ustanovili izrazito protimarksistično in protikomunistično delavsko organizacijo — Zvezo združenih delavcev, ki je kmalu zajela večino slovenskega delavstva.

Začetek druge svetovne vojne je bil tisti trenutek, ki so ga komunisti pričakovali in na katerega so se pripravljali. Bil je znamenje za začetek komunistične revolucije v vsej Jugoslaviji in seveda tudi na Slovenskem. Prvo njihovo delo ob nemškem napadu in nemško-italijanskem vdoru je bilo uničiti odpornost jugoslovanske armade, polastiti se čim več orožja in postaviti se na čelo slovenskemu ljudstvu mimo njihovih verskih, političnih, mladinskih in drugih vodnikov.

Tedaj pa so se pokazali sadovi dela slovenskih velikih ideologov in organizatorjev. Večletno sistematično delo, študij socialnega vprašanja, študij komunističnih nauk in komunistične taktike je povzročilo, da je slovensko ljudstvo, posebno pa mladina takoj spoznala, kako skuša komunizem italijansko in nemško okupacijo izrabiti v svoje revolucionarne namene.

Že drugi dan po napadu Nemcev na našo domovino — na velikonočni ponedeljek 1941 — se je zbralo v Ljubljani nekaj zastopnikov slovenskih katoliških mladinskih organizacij. Po pregledu položaja so se takoj vsi zedinili, da je potrebno takoj ustanoviti tajno organizacijo, ki naj pripravlja ljudi na trenutek, ko bo nastop slovenskega ljudstva potreben in uspešen. Naslednje dneve so prihajale z dežele poročila, da komunisti dvigajo glave in da glasno trdijo, da je prišla njihova ura, da grozijo našim ljudem in da zlasti pridno zbirajo orožje.

Ni bilo časa za odlašanje. Dne 29. aprila 1941 so se zbrali v Delavski zbornici v Ljubljani zastopniki slovenskih katoliških mladinskih organizacij in ustanovili tajno vojaško organizacijo, ki so ji nadeli ime Slovenska legija. Že takoj ob ustanovitvi se se v tej organizaciji zbrali člani Slovenske fantovske zveze, Kmečke zveze, Zveze združenih delavcev, člani mladinskih oddelkov SLS. Pozneje so se Slovenski legiji pridružile še razne druge organizacije.

Delovanje Slovenske legije

Vodstvo Slovenske legije je takoj po ustanovitvi organizacije poslalo na deželo kurirje (med najbolj delovne kurirje so spadali: France Malovrh, Tone Duhovnik, Milko Pirih, Henrik Goričan idr.). Eno izmed prvih naročil je bilo: zbirati orožje. Drugo naročilo pa je bilo: takoj povsod ustanoviti oddelke SL, zbrati za vojsko sposobne fante in jih vojaško izvežbati ter skrbno zasledovati vse delovanje okupatorjev in komunistov.

Oddelki Slovenske legije so bili v kratkem času ustanovljeni po vseh občinah tako imenovane Ljubljanske pokrajine. Naj omenimo, da sta med prve in zelo močne oddelke SL spadala oddelka v Rovtahn in št. Joštu. Tem so kmalu sledili drugi na Notranjskem, Dolenjskem in v ljubljanski okolici. Tedaj so se tudi že začeli iskati stiki z Gorenjsko in štajersko.

Medtem se je zgodilo, da so komunisti proglasili vsenarodno osvobodilno delo za svoj monopol, da so se proglasili za narodno oblast. Začeli so moriti in pobijati vse, ki so jih ali ki bi jih morda ovirali pri prevzemu popolne oblasti nad slovenskim ljudstvom. Začeli so z revolucijo, pravo komunistično revolucijo z edinim namenom, polastiti se oblasti nad slovensko domovino in slovenskim ljudstvom. Za varanje ljudstva in svetovne javnosti so vrgli v svet geslo o narodni osvoboditvi in borbi zoper okupatorja, v resnici pa je vsa borba veljala Slovincem, ki so nasprotovali komunizmu.

Začeli so padati najboljši slovenski možje in fantje, padali so duhovniki, dijaki, žene, dekleta.

Ni bilo drugega izhoda kot proti sili postaviti silo, proti napadu organizirati obrambo. Poti komunističnim tolpom, ki so hodile po deželi, ropale in morale ljudi, je bilo treba postaviti obrambne edinice. Vodstvo

SL je dalo pobudo za ustanovitev teh edinic in člani SL so jih začeli ustanovljati po vsej Ljubljanski pokrajini. Imenovale so se Vaške straže. Prva je bila ustanovljena v št. Joštu nad Vrhniko. Člane vojaških straž so imenovali kar z besedo legionarji, ker so po ogromni večini izšli iz vrst Slovenske legije.

Delo vodstva Slovenske legije je bilo odslej dalje ustanovljati postojanke povsod, kjer se je pokazala potreba. Vodstvo je sodelovalo pri ustanovitvi okoli 80 Vaških straž, mnogim je tudi preskrbelo poveljnike. Zlasti pa je bilo delo vodstva SL v tem času to, da je postojanke Vaških straž med seboj povezovalo, njihovo delo — kolikor je bilo sploh mogoče — koordiniralo. Italijanski okupator je skrbno pazil, da bi te edinice ne bile premočne in ne postale njemu nevarne, zlasti je pazil, da niso bile med seboj povezane. Zato je bilo delo vodstva SL pri povezovanju teh postojank zelo važno. Samo na ta način je bilo mogoče organizirati skupno obrambo in skupne akcije, po potrebi izmenjavati poveljnike in pošiljati pomoč tja, kjer je bila potrebna.

Zgodovina delovanja Vaških straž bi obsegala debelo knjigo. Žal, da te knjige (isto velja za Slovensko domobranstvo) še ni nihče napisal. Res je, da ni na razpolago podatkov, ki so ostali doma in da večina oseb, ki bi lahko dale podatke, ne živi več. Vendar bi bilo zaradi hvalečnosti do teh prvih protikomunističnih borcev in zaradi zgodovine, ki jo bodo brali prihodni slovenski rodovi, potrebno, da bi imeli opisano delovanje naših junških legionarjev. V petnajstih mesecih svojega delovanja so spravili partizanstvo na tla. In če ne bi prišlo do laške kapitulacije, s katero so si partizani krepko opomogli, bi partizanstva v Sloveniji sploh ne bilo več. Laška kapitulacija pa je dala partizanom novega moštva in mnogo orožja. Z laškimi topovi in topničarji so se spravili nad Turjak in Grčarice in jih premagali, česar bi z lastnimi silami nikdar ne dosegli. S padcem Turjaka se je končalo delovanje Vaških straž. Ni pa s Turjakom zamrl odpor zdravega slovenskega ljudstva zoper komunizem. Padeč Turjaka je bil začetek nove dobe v boju zoper komunizem, nove dobe, kateri je dalo pečat Slovensko domobranstvo.

Slovenska legija — tedaj pod vodstvom majorja Mirka Bitenca — po teh usodnih dogodkih ni prenehala delati. Vse svoje člane-legionarje je napotila v Slovensko domobranstvo in njeno delo je bilo odslej pridobivati moštvo za domobranstvo, za Narodne straže na Primorskem in tudi za Gorenjsko domobranstvo. To delo je SL z uspehom vršila.

Z vetrinjsko tragedijo je tudi Slovenska legija doživela svojo Kalvarijo. Kostni ogromne večine njenih članov prhne v neznanih grobovih. Toda kakor je velikemu petku sledila vstajenjska velika nedelja, tako verujemo, da bo tudi našemu velikemu petku sledilo vstajenje slovenskega naroda.

ZAKAJ NISEM KOMUNIST?

V Ljubljani je leta 1944 izšel prevod članka „Zakaj nisem komunist?“, ki ga je napisal veliki in svetovno znani češki pisatelj Karel Čapek. Slovenski prevod je izšel v mali brošuri; uvod vanjo je napisal dr. Tine Debeljak. Prijatelj Vestnika je uredništvu poslal to brošuro s priporočilom, da ponatisnemo Čapekov članek, ki je danes še prav tako aktualen, kot je bil v letu 1944. Uredništvo objavlja v naslednjem v celoti omenjeni članek.

To vprašanje je nastalo kar na lepem med skupino ljudi, ki so bili nagnjeni k vsemu prej kakor pa k političnemu obravnavanju. Prav gotovo si nihče med navzočimi ne bi zastavil vprašanja „Zakaj nisem agrarec? ali „Zakaj nisem nacionalni demokrat?“ (Agrarci in nacionalni demokrati sta bili dve izmed najmočnejših političnih skupin v nekdanji Češkoslovaški. Op. prev.) Ne biti agrarec, še ne pomenja nikakršnega določenega nazora ali prepričanja; toda ne biti komunist, to pomeni biti protikomunist. Ne biti komunist, ni samo navadno zanikanje, temveč je že določena veroizpoved, credo.

Meni osebno pomenja to vprašanje olajšanje; bilo mi je potrebno, ne da bi polemiziral s komunizmom, temveč da se branim sam pred seboj pred očitkom, da nisem komunist in zakaj tudi ne morem biti. Morda bi mi bilo lažje, ko bi bil. Živel bi v varljivem prepričanju, da najbolj odločno delam za zboljšanje sveta; domišljal bi si, da sem na strani revežev proti bogatašem, na strani lačnih proti polnim denarnim vrečam; vedel bi, kaj je potrebno in o čem je potrebno obravnavati; kaj je treba sovražiti in kaj je treba ljubiti. Namesto tega pa se zdim sam sebi, kakor da stojim bos med trnjem, golorok in po nikakršni doktrini zavarovan. Zavedam se svoje nemoči, da bi pomagal človeštvu in pogosto ne vem, kako bi se branil pred svojo vestjo, če je moje srce res na strani zmagovalcev — zakaj potem nisem komunist?

Prav zato nisem komunist, ker sem na strani revežev!

Videl sem bedo in trpljenje, oboje tako strašno in nedopovedljivo, da sem bil ogorčen nad samim seboj. Kjer koli sem bil, sem bežal od palač in muzejev; hotel sem v vlogi nemočnega opazovalca gledati življenje ubogih.

Ne zadostuje pa, da bi revščino samo gledali in z njo sočustvovali. Morali bi živeti z njo, toda bojim se smrti. Te ušive nečloveške bede ni na

ščitu nobene stranke; v vse te strašne podzemskie brloge, kjer ni niti želja v zidu, niti umazane cunje na tleh, vpije komunizem samo iz daljave: „Tega je kriv družbeni red; v dveh letih, najpozneje v dvajsetih letih bodo zavihrale revolucionarne zastave, potem pa...“

No, kako — v dveh letih, v dvajsetih letih! Ali morete z mirno dušo dovoliti, da bi reveži živeli tako samo še dva tedna, dva dneva? Tuja mi je buržoazija, ki ne zna, ali **tudi komunizem, ki namesto pomoči prinaša zastavo revolucije. Zadnja beseda komunizma je vladanje, ne pa pomoč; njegovo geslo je moč, ne pa pomoč.** Beda, lakota, brezposelnost — to za komunizem ni neznosno breme, niti sramota, temveč dobrodošla rezerva temnih sil, ki kipi v skupku uporov in odpora. „Tega je kriv družbeni red,“ kričijo komunisti. **Ne. Tega smo krivi vsi, ne glede na to, al stojimo nad človeške revščino z rokami v žepu ali z zastavo revolucije v roki.**

Reveži niso razred, temveč so brezrazredni, deklasirani, zavrženi in neorganizirani; ti ne bodo nikoli na stopniških prestolov, pa čeprav bi kdo izmed njih sedel na kakem prestolu. Lačni ljudje si ne žele, da bi vladali, temveč da bi jedli; če gledamo s stališča revščine, je vseeno, kdo vlada; vse je odvisno od tega, kakor to pač občutimo. Revščina ni ustanova, niti ni družbeni razred, temveč je nesreča. Naj poiščem kogar koli, ki naj bi neposredno pomagal ljudem, zmerom naletim na mrzlo doktrino o vladavini družbenih razredov. **Ne morem biti komunist, zakaj komunistična etika ni etika družbene pomoči. Zakaj pridiga komunizem uničenje družbenega reda, ne pa družbenega nereda, to je bede? Zato, ker komunizem, če sploh misli pomagati revežem, dela to samo pod pogojem: najprej moramo vladati, potem ste šele vi na vrsti!** Toda vse kaže, da niti to pogojno pojasnilo še nikomur ni pismeno zagotovljeno.

Ubogih ljudi niso množica. Tisoč delavcev more pomagati enemu samemu delavcu v njegovi borbi za obstoj, tisoč bednih pa ne more pomagati niti enemu samemu bednemu h koščku kruha. Beden, lačen in nemočen človek je pač, osamljen. Njegovo bedno življenje je zgodba zase, nezdržljivo z drugimi. To je posamični primer, je nesreča celo tedaj, kadar je podobna drugim primerom. S čimer koli preobrnete človeško družbo, bedni bodo padli zmerom na dno in v najboljšem primeru bo njihovo število še zraslo.

Niti trohice aristokrata ni v meni, toda tudi v vrednote množic ne verujem. Sicer pa sploh nihče resno ne trdi, da bodo množice vladale. **Te so samo primerno orodje za doseg določenih ciljev, so samo politično gradivo v mnogo tršem in bolj brezobzirnem smislu kakor pa pripadniki drugih strank.** Človeka je treba samo uliti v neki kalup določene oblike — in postane čvrsto gradivo; potrebno mu je dati uniformo iz določenega blaga ali iz določene ideje; toda idejnih uniform se v enem letu ali dveh ne more iznebiti.

Globoko bi spoštoval komunizem, ko bi ta prišel k delavcu in mu odkrito in možato rekel: „Od tebe zahtevam nekaj, toda ničesar ti ne obljubljam,

od tebe zahtevam, da tudi pri meni ostaneš stvar, edinica, gradivo, kakor si stvar in gradivo v tovarni; ubogati moraš in molčati, kakor ubogaš in molčiš v tovarni. Teda nekoč, ko se vse spremeni, boš ostal še zmerom to, kar si zdaj; morda ti bo bolje, morda slabše, tega ti ne morem jamčiti. Svetovni red tebi ne bo milosten, niti bolj ljubezniv, bo pa bolj pravičen.“

Mislím, da bi večina delavcev dobro premislila tako ponudbo, — vendar pa bi bila ta ponudba poštena, in kdo ve, če ne bi bila zaradi svojih visokih moralnih pobud tudi bolj mamljiva, kakor vse dosedanje ponudbe.

Krmljenje bednega človeka z obljubami, je ropanje revežev! Morda bo revežu življenje slajše, če mu kdo obljublja zlate gore, toda v praksi je še danes kakor pred sto leti boljši vrabec v roki kakor golob na strehi vladne palače. Boljši je tudi ogenj v peči, kakor rdeči petelin na strehah palač, ki pa jih je pri nas dosti manj, kakor pa misli človek, ki mu namesto bistrih oči nudijo — razredno zavest; zakaj razen malih izjem smo po življenjski ravni siromašen narod, kar pogosto pozabljamo ugotoviti. Agitatorji navadno trdijo, da revež nima ničesar žrtvovati in ničesar izgubiti. Narobe je res: karkoli se zgodi, siromaki zmerom in povsod izgubijo največ, zakaj ako izgube samo nekaj, je to več kot potrebni vsakdanji kruh. S to skorjo kruha bednega človeka nihče ne sme delati eksperimentov! Še nobena revolucija se ni izvedla na hrbtih malega števila ljudi, temveč na hrbtih največjega števila. Naj bo vojna, naj bo valutna kriza, naj bi bilo kar koli, zmerom so zlasti prizadeti siromašni ljudje; meje iz dna revščine sploh ni. Zmerom so trpele le hiše revežev in ne bogatašev; pretresite svet, pojdite in pogledjte, koga je zasulo!

Kaj naj torej naredimo? Kar se mene tiče, se ne tolažim bogve kako z besedo „evolucija“. Mislím, da je beda na svetu edina stvar, ki se evolucionarno ne razvija, temveč zmedeno raste. Vendar pa ni mogočo odlagati vprašanja uboštva do nekakšnega bodočega družbenega reda: če je potrebno revščini pomagati, moramo to začeti takoj danes! Vprašamo pa se, ali ima današnje človeštvo za to dovolj moralne moči in sredstev? Komunistem trdi, da bi bilo v tej socialni Sodomi dovolj popolnih, pravičnih ljudi. Toda v vsakem izmed naših sodomskih prebivalcev je vendarle še nekoliko pravičnosti in verujem, da bi se z nekoliko večjim trudom in z mnogimi dokazovanji mogli sporazumeti na neko določeno stopnjo pravične družbene ureditev. Komunistem trdi, da to ni mogoče. Komunistem sploh dvomi v človečansko vrednost večine ljudi. Toda tega ne bomo dalje obravnavali. Današnja družba se ni ravno raztrgala, ko je izvedla nekakšno zaščito brezposelnih, starčkov in bolnikov. Ne rečemo, da je to dovolj, zame in za uboge pa je, da je družba mogla storiti vsaj toliko danes, in sicer takoj, ne da bi čakala na slavni trenutek, ko naj bi se razvila zastava revolucije! Toda če verjamemo, da je vprašanje revščine naloga sedanjega časa, bi to pomenilo vsekakor, da nismo komunisti. Verjeti, da je danes bolj važen grizljaj kruha in utrinek ognja v peči kakor pa revolucija čez 20 let, pomeni imeti ustaljen nekomunistični temperament.

Komunistični pesimizem

Najbolj čudna in zelo malo človečanska poteza komunizma je njegova posebna črnoglednost. Kar je slabše, to je boljše; če kolesar podere gluho ženico, to je že dokaz gnilobe današnjega družbenega reda; če vtakne delavec prst med kolesa stroja, mu prsta niso zmečkala kolesa, temveč buržoazija in to še celo s krvoločnim užitkom.

Srca vseh ljudi, ki iz katerega koli razloga niso komunisti, so strašno okorela; nič ni dobrega v današnjem družbenem redu, vse, kar je, je slabo...

V neki oboji baladi poje Jiří Wolker: „V globini tvojega srca, o siromak, vidim zavist.“ To je težka beseda, zanimivo pa je, da je povsem zgrešena. V srcih siromakov najdeš prej nenavadno, prekrasno veselje. Delavec pri stroju poje z mnogo večjim veseljem kakor tovarnar ali ravnatelj tovarne. Zidarji na stavbi so bolj veseli in večji šaljivci kot podjetnik ali hišni gospodar. Če slišiš, da v hiši kdo poje, to je gotovo služkinja, ki riba tla, ne pa njena gospodinja. Tako imenovani „proletarec“ je po naravi nedvoumno nagnjen k veselemu in otroškemu pojmovanju življenja; komunistični pesimizem in nejasna zavist sta mu spretno vcepljena in to z kdo ve kakšnimi sredstvi. Ta uvoz obupne črnoglednosti imenujejo „vzgojo množic za revolucijo“ ali „krepitev razredne zavesti“. Revnemu človeku, ki ima že tako in tako malo, jemljejo še to malo življenjske radosti; to naj bo njegov prvi davek za bodoče „lepše življenje...“

Ozračje komunizma je negostoljubno in nečloveško. Srednje temperature med ledeno buržoazijo in revolucionarnim ognjem ni. Za proletarca ni ničesar, kar bi mogel nemoteno uživati. V življenju ni ne kosila ne večerje; ali je to samo plocniva skorja kruha ubožcev ali pa požrtija bogatašev. Tudi ni več ljubezni, zakaj to je perversnost bogatašev ali proletarsko spočtenjanje lačne otročadi. Puržuj vdihava svoj lastni gnili smrad, delavec pa bacile tuberkuloze; videti je, kakor da bi zmanjkalo zraka. Ne vem, ali so časnikarji in književniki prepričani, da je podoba sveta v resnici tako nesmiselna, ali pa se hoté lažjejo; vem samo, da neizkušen in naiven človek, kakor je običajno proletarec, živi v tako strašnem in črnem svetu, ki zanj res ni drugega vreden, kakor da se uniči do temeljev. Ker pa je tak svet samo ulvara, zato je že zadnji čas, da se ta strašna utvara uniči, pa čeprav z revolucijo; v tem primeru bi bil celo jaz navdušen pristaš tega načrta.

Ni dvoma, da je v naši solzni dolini dosti nepopisne nesreče, čezmerna trpljenja, sorazmerno maložitka in najmanj veselja; kar se mene tiče, ne mislim opiovati življenja s posebno rožnatimi barvami, toda kadar naletim na nečloveško zanikanje in tragičnost komunizma, tedaj bi najraje zavpil v znamenje ogorčenega protesta, da nam komunizem podoba sveta ponareja. Prav malo ljudi sem srečal, ki ne bi zaslužili vsaj malo odrešenja in tudi malo takih, katere bi mogel strogi Gospod zasuti z ognjem in žveplom. Na svetu je dosti več omejitve kakor resničnega zla;

toda je tudi toliko simpatije in zaupanja, zvestobe in dobre volje, da ni mogoče tega človeštva kar tako preprosto obsoditi v pogubo. Ne verujem v popolnost niti današnjega, niti bodočega človeka. Svet ne bo postal raj niti z revolucijo, niti ne z uničenjem človeškega rodu. Vendar če bi mogli zbrati vse dobro, kar tiči v nas, grešnih ljudeh, verujem, da bi mogli s tem postaviti mnogo lepši svet, kakršen je sedanji. Rekli boste nemara, da je to sentimentalno človekoljubje; kaj hočete, spadamo pač med „idiote“, ki ljubijo človeka prav zato, ker je človek.

Namerno nepoznavanje življenja

Ljudje prav radi npr. trdimo, da je gozd črn; toda niti eno drevo v gozdu ni črno, temveč je ali rdeče ali zeleno, ker je to navadno ali jelša ali jelka ali smreka. Lahko je reči, da je človeška družba slaba, a poiščite mi ljudi, ki so že v načelu slabi! Poskusite presojati svet brez surovega posploševanja, kmalu boste videli, da vam od vaših načel niti troha ne bo ostala. Temelj komunizma je umetno ali pa namerno nepoznavanje življenja. Če kdo trdi, da npr. ne mara špancev, bi ga rad poslal med špance, kjer naj bi nekaj časa živel. Čez mesec dni bi ga vprašal, ali sovraži svojo gospodinjo Španko, ali bi želel zadaviti španskega branjevca, ali zadaviti špansko tetko, ki mu prodaja cvetje? Najbolj nemoralen dar človeškega duha je dar posploševanja! Namesto da bi človek zbiral iz skušnje, stremi za tem, da jih nadomesti s posploševanjem. V komunističnih listih ne boste o življenju brali ničesar drugega, kakor da je skoz in skoz beraško. Za človeka, ki mu omejenost ni vrhunec spoznanja, je to zelo, zelo malo.

Zavist, neznanje, načelno nezaupanje — to je duševni cvet komunizma. Zdravniška ugotovitev bi se glasila: patološki negativizem. Če človek postane masa, potem je zelo podvržen tej nalezljivi bolezni, a tudi v zasebnem življenju nima mnogo moči. Ustavite se za trenutek poleg berača na uličnem oglu in pazite, kdo izmed mimoidočih prvi izvleče iz žepa dvajsetico; v sedmih primerih izmed desetih so to ljudje, ki se sami otepavajo z revščino, ostali trije primeri pa odpadejo na ženske. Iz tega dejstva bi komunizem zagotovo sklepal, da je buržoazija trdega srca, jaz pa sklepam nekaj lepšega: da ima proletarec po večini dobro srce in da je v temelju nagnjen k dobroti, ljubezni in požrtvovalnosti. Komunizem hoče napraviti iz takega človeka sovražnika družbe. Takega ponižanja pa reven človek nikakor ne zasluži.

Današnja družba ne potrebuje sovraštva, temveč dobre volje, sloge in sporazuma. Njej je potrebno boljše ozračje. Mislím, da bi se mogli ustvariti čudeži z malo več navadne ljubezni in prisrčnosti. Braním današnji svet, ne zato, ker bi to bil svet bogatašev, temveč prav zato, ker je to svet siromakov in pripadnikov srednjih slojev, ki so vrženi med mlinске kamne kapitala in razrednega proletariata in ki danes kolikor toliko drže in varujejo največji del človeških vrednot. V celoti ne poznam onih „višjih deset tisoč bogatašev“ in jih ne morem obsojati; toda pisal sem o

družbenem razredu, ki se imenuje buržoazija, tako da so mi očitali neumestnen pesimizem. To navajam zaradi tega, da bi se mogel z večjo pravico braniti pred onimi, ki pred njihovimi napakami in strastmi nisem slep. Proletariat ne more tega razreda nadomestiti, more pa stopiti vanj. Ni je proletarske kulture kljub vsem programatičnim ponarejanjem, kakor tudi ni etnografske in aristokratske kulture. Čemur pravimo kulturne vrednote, to temelji na srednjem, to je na tako imenovanem razumniškem razredu. Ko bi bil proletariat poklican k svojemu deležu v tej tradiciji in bi rekel: „Dobro, prevzamem sedanji svet in vladal bom nad njim s tem, da bom ohranil vse vrednote!“ Če se pa komunizem kaže predvsem v takšni obliki, da že vnaprej zavrača kot nepotrebno zakonsko združitev vse, kar sam naziva „buržoazno kulturo“, potem zbogom! Človek, pa čeprav se najmanj zaveda odgovornosti, prične takoj računati, kaj bi bilo na ta način uničenega.

Rekel sem že, da resnično uboštvo ni ustanova, temveč je nesreča. Morete spremeniti družbeni red, nikdar pa ne boste mogli preprečiti, da bi človeka ne zadela nesreča, da ne bo zbolel, da ne bo lačen in prezebel, da ne bo potreben pomoči. Naredi karkoli hočeš, nesreče človeku ne pripada socialni, temveč moralni red! Jezik komunizma je zelo trd in ne govori o krepostih sožalja, o vrlinah požrtvovalnosti, pomoči in človeške vzajemnosti; odkrito izjavlja, da ni sentimentalen. Prav to se mi zdi najbolj zoprno in odurno, ker ni sentimentalen, zakaj jaz sem sentimentalen kot kakšna služkinja, kot vsak „bedak“ in kot vsak dostojen človek; samo ropar in demagog nista sentimentalna! Brez sentimentalnih razlogov ne boš dal bližnjemu niti čaše vode; razumski razlogi te ne bodo pripravili do tega, da bi dvignil človeka, ki mu je spodrsnilo.

Vprašanje nasilja

Zdaj pa še vprašanje nasilja! Nisem stara devica, ki bi se ustrašila besede „nasilje“. Priznam, da bi včasih rad pretepel človeka, ki navaja slabe dokaze ali laže: na žalost tega ne morem storiti, ker sem šibkejši od njega ali pa je on tako šibek, da se ne more braniti. Kakor torej vidite, nisem pretepač. Vendar pa, kadar bi državljani zahtevali, da bi obešali proletarce, bi takoj tekel pomagat onim, katere obešajo. Dostojen človek ne more držati z onim, ki ima polna usta groženj. Človek, ki zahteva streljanje in obešanje, razdira človeško družbo ne s socialno revolucijo, temveč z rušenjem naravne in preproste poštenosti.

O meni trdijo, da sem „relativist“ zaradi posebne in precej težke razumske napake, ker želim in hočem vse pravilno razumeti; brskam po vseh znanostih in po vseh literaturah tja do zamorskih pravljic ter objavljam z mistično radostjo ugotovitve, da se more človek z malo potrpežljivosti in resnicoljubnosti sporazumeti z vsemi ljudmi kakršne koli kože ali vere. Obstoji nekakšna skupna človeška logika in skupek vzajemnih člo-

veških vrlin, kakor so ljubezen, humor, tek, optimizem in še mnogo drugih važnih stvari, ki brez njih ni mogoče živeti. **Pri vsem tem pa me grabi jeza, da se nikakor ne morem sporazumeti s komunizmom.** Razumem njegove ideale, nikakor pa mi ne gredo v glavo njegovi načini! Včasih se mi zdi, kakor da govori komunizem v tujem jeziku in kakor da je njegov način mišljenja podvržen drugim zakonom. Če je kak narod prepričan, da bi vsi ljudje na svetu mogli živeti med seboj v bratski slogi, drug narod pa, da bi se morali med seboj požreti, je ta definicija sicer zelo slikovita, ne pa načelna; toda če komunizem misli, da obešanje in streljanje ljudi v določenih okolinah ni nič bolj pomembno kakor pa pobijanje ščurkov, potem je to nekaj, česar ne morem razumeti, pa čeprav bi mi to dokazovali v moji materinščini. Čutim strašen vtis zmede in resničen strah, da se pod takimi pogoji nikoli ne bomo mogli sporazumeti.

Verujem še danes, da je kakih pet, šest zanesljivih moralnih in intelektualnih značilnosti, po katerih more človek človeka spoznati.

Način komunizma pa je široko zasnovan poskus za mednarodni ne-sporazum; t. j. poskus, da bi se človeštvo razbilo na kosce, ki bi se drug z drugim ne ujemali, kosce, izmed katerih bi drug drugemu ničesar ne pomenili. Kar naj bi bilo dobro eni strani, ne sme biti dobro drugi, kakor da ne bi bili ne tu ne tam ljudje, enako tako telesno kakor moralno! Privedite mi najbolj pravovernega komunista, pa naj me ubije na mestu, vseeno upam, da ce bova sporazumela z njim v nešteti zadevah, v kolikor se to re tiče komunizma. **Toda komunizem se ne razume z nasprotniki niti v tistem, kar se komunizma ne tiče.** Govorite z njim o delovanju žlez, pa vam bo odgovoril, da je to buržujska znanost; prav tako obstoje buržoazna poezija, buržoazni romanizem, buržoazni humanizem itd. Silovitost prepričanja, ki jo najdete pri komunistih v vsaki podrobnosti, se zdi kakor nečloveška: ne zato, ker bi to prepričanje dvigalo človeka tako visoko, temveč zato, ker ničesar drugega ne priznava. Ali to ni moč prepričanja, temveč nekakšen obredni predpis in konec koncev — poklicna obrt.

Kar posebno pomilujem, so proletarci, ki so tako naravnost ločeni od ostalega razumnega sveta in jim to ni nadomeščeno z ničemer drugim kakor s slepljivo nado v krasoto revolucije... **Komunizem postavlja pregrajo med nami in svetom; tega pa ste krivi vi, komunisti in razumniki, ki stojite s kričeče barvanimi ščiti med tem in vsem onim, kar je za proletarce pripravljeno kot delež za novi napredek.**

Laže mi je, ko sem vzaj toliko povedal, čeprav to ni vse. Zdaj mi je, kakor da bi se bil izpovedal. Moj obračun s komunizmom ni obračun načela, temveč **obračun vesti.** Ako bi se pa kdaj moral pripraviti z vestjo, ne pa z načeli, verujem, da ne bi bilo nemogoče priti do sporazuma; že to bi bilo mnogo!

SLOVENCİ NOČEMO BITI NARODNA MANJŠINA

Slovenci smo danes narodna manjšina v Italiji, Avstriji in na Ogrskem, v svoji matični domovini pa živimo v jarmu komunistične diktature. Kar v treh državah smo torej nezaželeni privesek ali državljanji drugega razreda. Kar v treh državah nismo državni narod, ampak samo narodna manjšina z omejenimi državljanskimi pravicami.

Zdi se, da so mnogi Slovenci doma, v zamejstvu in zdomstvu iz tega stanjem kar zadovoljni in celo prepriani, da je to stanje popolnoma naravno in nesprenljivo.

Ali je res ta razkosanosti slovenskega ozemlja nekaj naravnega in nesprenljivega? Ali nam je res usojeno živeti v raznih tujih državah kot privesek tujih narodov?

Usoda narodov je v rokah ljudi, ki sestavljajo narode. Če je v teh ljudeh globoka narodna zavest in želja po svobodnem narodnem življenju, ki ne more biti drugje kot v lastni državi, potem si bodo cni sami krojili svojo usodo in si ne bodo pustili ukazovati od tujcev. Tudi usoda slovenskega naroda je v rokah ljudi — Slovencev. Če je v njih močna želja živeti svobodno in biti na svoji zemlji svoj gospod, potem bodo prej ali slej to dosegli. Če pa te želje ni in ni splošna in last vsakega pripadnika slovenskega naroda, potem se seveda ne bo ničesar izpremenilo. Svobode nam nihče ne bo ponujal.

Poglejmo in odgovorimo si odkrito, ali obstoja med Slovenci želja da bi vsi Slovenci, sedaj razkosani, živeli skupaj na svojem skupnem lastnem prostoru kot svobodni, urejeni in samostojni državni narod? Ali so doma v Sloveniji ljudje in organizacije, ki so si nadele nalogo da združijo vse slovensko ozemlje v eno celoto in da pripeljejo vse slovenske narodne manjšine v hišo matičnega naroda. Prepričani smo, da takega gibanja in delovanja doma ni. Ni več Maistrov, Malgajev, Marušičev, Bidovcev, ni več legionarjev, domobrancev in drugih junakov, ki so dali svoje življenja za osvoboditev slovenskega ozemlja in za slovensko svobodo.

Toda ne samo Slovenci doma, ki bi morali biti ne samo varuhi, ampak tudi osvoboditelji slovenskih narodnih manjšin, tudi Slovenci v zamejstvu ne postavljajo zahteve po osvoboditvi iz krivičnega objema tujega naroda. Slovenci nimamo iredente, ne revolucionarne mla-

dine, ne junaških in vizijonarnih pesnikov in pisateljev, ki bi med slovenske množice ponesli velike narodne ideale.

Edini predvojni dokument, ki je vseboval zahtevo po združitvi vsega slovenskega ozemlja, na katerem živi slovenski narod, v eno celoto, je bila dr. Koroščeva „Slovenska deklaracija“ (ki so jo imenovali tudi „slovenske punktacije“). Prvi člen te deklaracije se glasi:

Slovenski narod je danes razdeljen in razkosan na štiri države: na Jugoslavijo, Italijo, Avstrijo, Madžarsko. Njegova osnovna zahteva je, da se zedini v eno samo politično enoto, ker si more le na ta način ohraniti existenco in zagotoviti splošen napredek.

Že samo iz tega odstavka je razvidno, da je bil dr. Anton Korošec najbolj daljnoviden slovenski politik, pravi vizijonar in narodni voditelj. V svojem narodno političnem programu je postavil na prvo mesto združitve vseh Slovencev, to se pravi, da prenehajo biti Slovenci narodne manjšine in razkosani med razne države. V soglasju s to deklaracijo so nasledniki dr. Korošca z dr. Miho Krekom na čelu v svojem političnem programu leta 1954 v prvem členu zapisali, da „SLS stremi in dela na tem, da bi slovenski narod to svojo pravico (do slovenske države) uveljavil in se VES ZDRUŽIL v slovenski državi“.

To sta — kolikor nam je znano — edina dva slovenska politična dokumenta, ki zahtevata združitve vseh Slovencev.

Ta zahteva mora postati last vsega slovenskega naroda, vseh Slovencev doma in v tujini. V vseh Slovencih mora zagoreti želja po narodnem zedinjenju in teritorialni združitvi vseh Slovencev. Vsi Slovenci moramo občutiti sedanje stanje kot krivico in nasilje nad slovenskim narodom.

Komunizem nima seveda nobenega smisla za to vprašanje in zato tudi ne namena, da ga reši. Saj je prav komunizem glavni krivec, da ni bilo po drugi svetovni vojni zadovoljivo rešeno slovensko vprašanje. Po krivdi komunizma nista bili Primorska in Koroška vključeni v Slovenijo. Dokler bodo komunisti vladali v Sloveniji, toliko časa ne bo imela misel in zahteva po združitvi vseh Slovencev nobene opore. Zato je v interesu obstoja našega naroda, da zrušimo protinardodni komunistični režim. Šele potem bo mogoče vzbuditi med ljudmi doma, zlasti med mladino, zanimanje za to veliko misel združitve vseh Slovencev v eni slovenski državi.

Med življenjem in smrtjo

Župnik Vinko Zaletel je v svoji knjigi „Po daljnem vzhodu“ opisal tudi svoje srečanje na Formozi z misijonskim zdravnikom dr. Janezom Janežem. Ob tej priložnosti mu je dr. Janež povedal, kako se je leta 1945 na Koroškem rešil. V naslednjem objavljamo del tega opisa.

Prišel sem z drugimi desetisoči v Vetrinj pri Celovcu. Imel sem privatni tovorni avto, natrpan z zdravili. Prosili so me, naj grem kot prvi zdravnik v Italijo s transporti beguncev, da bom tam organiziral bolnišnico za begunce. Odšel sem 28. majnika 1945, moj avto je bil zadnji... Ko smo pa prišli izven Celovca, se nam je za mojim avtom pridružil angleški tank s strojnico. Čudna se nam je zdela ta spremljava, še bolj pa smer... Še nikoli nisem tu hodil, niti poznal krajev, ob cesti ni bilo napisov. tudi tisti, ki so se z menoj vozili, niso poznali krajev, toda čutil sem, da ne gremo v Italijo, ampak v nasprotno smer...

Proti 5. uri smo po cesti prišli v Pliberk. Transport se pe ustavil pri veliki njivi z ržjo, izstopili smo iz avtov in oboroženi Angleži so vse otipavali in iz žepov pokradli, kar jim je bilo všeč. Na desni strani njive je bilo videti kolodvor in dim iz lokomotive in vsi so rekli: „Od tu pojdemo z vlakom v Italijo.“ Vendar so bili vsi zaskrbljeni, kajti oboroženi Angleži in ropanje iz žepov, to ni prijateljska stvar... Bil sem v civilni obleki, na rokavu sem imel rdeč križ. Tudi mene sta dva Angleža otipavala in iz žepa potegnila usnjat etui za raziranje, pa me je nekdo vprašal, če sem „medico“ (ital. zdravnik) in ko sem potrdil, je rekel vojaku, naj vrne škatlo. Anglež major je rekel, da gre lahko moj avto na kolodvor, ker bomo zdravniške stvari naložili na vlak, on se bo pa peljal pred nami. Okoli njive z ržjo smo prišli na kolodvor. Takoj smo se znašli obdani od partizanov. Major je šel h komandantu in oba sta prišla k meni. Sedel sem v avto in še moj šofer (Franc Močilnikar, ki je sedaj v Argentini). Rdeči komandant pravi:

„Tu počakajte z avtom, boste šli zadnji s stvarmi na vlak!“ Sedaj mi je postalo vse jasno, vedel sem, kaj nas čaka, strašno mi je tolklo srce...

Nasproti kolodvoru je bila gostilna. Videl sem, kako so peš privedli Angleži skupine domobrancev, po 20 do 30 v eni skupini in jih izročili partizanom. Nato so odšli po nove skupine na drugi strani rži, kjer se je transport ustavil. Začel sem hoditi okrog avta in za menoj šofer, kot da bi ogledovala avto. Ob primernem trenutku sva šla za gostilno, kakor da morava nekam. Za hišo je bila njiva zelenjave in takoj za njo tista rž. Šofer pravi: „V rž skočiva! Najprej ti poskusi, za teboj bom pa še jaz!“ Stekel sem preko njive, kjer je žena plela. Zbal sem se, da bi me izdala, pozdravil sem jo slovensko, pa je odzdravila: „Grüss Gott!“ in že sem bil v rži. Nepremično sem ležal na tleh, srce mi je divje tolklo, saj nisem

nič vedel, ali me je kdo videl, ali me ne bo žena izdala, tudi nisem videl, če je šofer skočil za menoj... Vse je šlo na hitro, brez premišljanja. Bil sem le v srajci, vse drugo je bilo v avtu, imel sem le še uro in nekaj denarja v hlačnem žepu. Nekako ob 6. uri sem zaslišal, da vlak odhaja in postalo je vse tiho in mirno kot v grobu. Tedaj sem vedel, da me nihče ni videl in da so domobranci odšli ... v smrt. Nisem vedel, kje sem, kje je moj šofer, klicati ga nisem upal, saj sem prej videl vse naokrog Angleže s strojnicami. Nisem vedel, kam bom šel, kaj bi naredil. Bila je lepa majska noč, svetla luna brez oblakov...

Šest ur sem ležal nepremično v rži, se polagoma umiril in premišljeval. Ob 11 ponoči sem sklenil, da moram iz rži, da moram preko vse rži do ceste, po kateri smo se pripeljali in potem v hrib na drugi strani ceste. Počasi sem neslišno po kolenih pred seboj lomil rž in po večkratnem počivanju ob eni ponoči iz rži zagledal belo cesto. Bilo je svetlo in ko sem videl, da na cesti ni žive duše, sem stekel preko ceste v hrib, ki se je začel kakih 100 m od ceste. V hribu sem čakal dneva in proti 6. uri zjutraj sem na drugi strani hriba začel iti proti dolini. Ljudem sem se izogibal.

Na majhnem gričku sem zagledal cerkev z dvema stolpoma (Božji grob pri Pliberku); že sem po ozki cesti preko polja šel proti njej, mislil sem si: kjerkoli že sem, tam bom dobil duhovnika in mu bom potožil, kaj se je zgodilo... Bil sem že blizu cerkve, pa sem mislil: prav nikomur ne zaupam, je že bilo dovolj razočaranja, in sem začel bežati stran. (Tudi če bi šel do cerkve, ne bi dobil duhovnika, ker je tam le pliberška podružnica). Tekel sem nazaj proti hribu, odkoder sem bil prišel in krenil v drugo smer ter prišel do glavne ceste. Tam sem videl na desni večji kraj s cerkvijo (Šmihel); srečal sem ženo s sinkom, nesla sta mleko, teh dveh se nisem bal. Pozdravil sem ju slovensko in vprašal ženo, kje se gre v Celovec, češ da leži tam mama težko bolna in da sem šel na črno čez mejo, ker še ne dajo dovoljenj. Povedala mi je, da sem že v Avstriji; od nje sem tudi zvedel, da je tisti kolodvor v Pliberku in natančno mi je razložila, kje naj grem, pa ne po glavni cesti, ker tam so kontrole in da vsakega zapro, ki je brez dokumentov. Po navodilih te žene sem vseskozi peš prišel v Celovec naslednji dan opoldne, 30. maja. Tam sem povedal našim ljudem, da so Angleži domobrance predali partizanom.

Moj šofer je prišel pet dni za menoj v Vetrinj. Povedal je, da sem bil jaz komaj skočil v rž, ko je že prišla partizanka in ga vprašala, kaj dela tam in kje je doktor. Rekel ji je, da je že šel na vlak in potem je njega odpeljala na vlak. Torej je le za las manjkalo, da me ni videla. Šofer je nekje pri Dravogradu opolnoči razbil železno okno v živinskem vagonu, se zagnal iz vagona prav na nekem mostu in si poškodoval nogo, da se je tri dni skrival na kmetih in potem srečno prišel preko meje v Vetrinj.

Orisal sem le pobeg, če bi pa vse napisal, kar sem doživel, bi mogel napisati roman.

V tistih šestih urah, ko sem ležal v rži, sem se spomnil marsičesa: da je 28. maj obletnica moje doktorske promocije, da sem vedno sanjal o Kitajski. Razumel sem, da je zame uradno moje življenje končano, da bi moral iti z drugimi v smrt, in da je vse, kar bom živel naprej, podarjeno. In v rži sem sklenil, če se rešim, da bom dal vse, kar mi bo ostalo, misi-jonom, potrebnim in revnim.

Ko sem prišel 30. maja nazaj v Celovec, je bila prva oseba, ki sem jo srečal, č. g. Janez Kopač, lazarist. Videl me je vsega umazanega, ne-obritega in ko sem mu povedal, odkod prihajam in kaj se je zgodilo, mi je rekel: „Doktor, jaz grem jutri zjutraj preko gora v Rim, pojdite z menoj, greva skupaj na Kitajsko. V Rimu je msgr. Kerec, ki išče sloverokega zdravnika.“

— — —

Šel je res, če tudi ne takoj. Iz Koroške v Rim, potem v Argentino in ko je dobil vsa potrebna dovoljenja, leta 1948 na Kitajsko — tja, kamor je sanjal že v otroških letih in za kamor se je odločil v tisti rži pri pliberškem kolodvoru. Od tam, kjer bi moral z 12.000 domobranci v smrt, je šel, da rešuje tisočim Kitajcem življenje. Življenje vsakega človeka pa je veliko vredno.

Odmevi na „Našo izjavo“

Izjava DSPB v Argentini, sprejeta na občnem zboru dne 12. decembra l. l., poslana vsem slovenskim zdomskim časopisom in objavljena v letošnji prvi številki Vestnika, je vzbudila pozornost in splošno pohvalo. Razni slovdvojni poti skozi življenje. Ena pot je življenje sebičnosti in brezbriznosti mentarja. Začudila pa nas je opomba uredništva Glasa Slovenske kulturne akcije, ki je objavila izjavo v letošnji januarski številki. Opomba, ki sledi izjavi, se glasi: „Gornji dopis smo prejeli šele januarja letos; zato ga objavljamo v tej številki našega lista. Objave pod gornjim zaglavjem „v izjavo smo prejeli“ niso nujno tudi mnenje uredništva Glasa ali vodstva Slovenske kulturne akcije ali njenih članov. Po načelu svobodnega informiranja, ki je v veljavi v demokratični družbi, objavljamo te dopise, kolikor so v zvezi s slovensko narodno in duhovno usodo, kadar niso osebnega značaja in nikogar ne žalijo.“ Ali se morda uredništvo Glasa ne strinja z vsebino izjave?

Dve poti vodita skozi življenje

Govor duhovnega vodje DSPB v Gilbertu, Minn., na občnem zboru 14. 2. 1971.

Papež Pij XI. je nekoč dejal: „Splača se danes živeti, ker je toliko zla na svetu in so časi tako rezni, da od nas veliko zahtevajo.“ Meni dolgo ni šlo v glavo, da bi kak človek hotel živeti v hudih in težkih časih. Pij XI. je bil zelo pogumen mož. Dejstvo je, da naše razmere zahtevajo zelo veliko od kristjana. Mnogi naši bratje in sestre so morali dati vse, celo svoje življenje.

Veliko beremo in slišimo o zlu. Veliko ga je in še raste. Vendar je na svetu tudi veliko dobrega in plemenitega. O tem le malo slišimo, ker ni tako zanimivo kot hudobija.

Važno je, da se držimo dobrega in se varujemo hudobije. Berila pri današnji sv. maši (6. nedelja po razglasenju Gospodovem) nas vzpodbujajo, naj hodimo po poti kreposti, da bomo izpolnili svojo dolžnost, vršili božjo voljo, pomagali svetu k boljši bodočnosti, se sami posvetili in dosegli večno zveličanje.

I. Dvojna pot

Berilo iz preroka Jeremije, psalm po berilu in evangelijske govore o dvojni poti skozi življenje. Ena pot pe življenje sebičnosti in brezbriznosti do Boga in Njegovih postav. Druga je pot vere v Boga, pokorščine Njegovim zapovedim in kreposti. Jeremija in Jezus sta uporabljala precej ostre besede, ko sta opisovala sadove ene in druge poti.

Kadar govorimo o tem, kako naj živimo, moramo vselej misliti tudi na večnost. Na tem svetu bomo prebili le del svojega življenja; nadaljevalo se bo v večnosti. Jezus je stalno opozarjal na večnost.

Tu bi rad omenil tri področja, na katerih se moramo truditi za krepost.

II. Vera in zaupanje v Boga

Prvo področje je človekov odnos do Boga. Prva božja zapoved je, da ne smemo verovati v tuje bogove. Danes vidimo, da ljudje zametavajo pravega Boga in se zanj ne menijo. Ne časte sicer takih malikov, kot so jih ljudje častili v preteklosti. Mnogim je danes denar njihov bog: zanj žive, vse cenijo samo po tem, koliko dobička jim nudi. Njihova veroizpoved se začne: Verujem v vsemogočni dolar.

Drugi verujejo v tehniko in znanost. Nekateri mislijo, da človek več ne potrebuje Boga, ker sam toliko ve in je iznašel tako čudovite stroje.

Kakšni so sadovi te brezbriznosti do Boga? Nedavno je neka cerkvena revija poročala, da je brezbožnost ena najbolj razširjenih pojavov naše dobe. Položaj na svetu nam razodeva, kaj brezboštvo rodi.

Mi smo izbrali pravega Boga, Očeta, Sina in Sv. Duha. On je naš Bog. Vanj verujemo in Njemu zaupamo. Materijalne stvari in moderne iznajdbe so Njegovi darovi. Uporabljamo jih po Njegovi volji in z hvaležnostjo. Bog mora ostati prvo in najvažnejše bitje v našem življenju, drugače naše življenje izgubi svojo vrednost. Poznamo Jezusov rek: „Kaj pomaga človeku, ako si ves svet pridobi, svojo dušo pa pogubi.“

III. Ljubezen do bližnjega

Drugo področje je človekov odnos do sočloveka. Danes se toliko govori o ljubezni zlasti med mladino. Gotovo mnogi ljudje kažejo visoko mero ljubezni, a kljub temu je veliko sebičnosti in brezbričnosti do drugih. Vidimo, da nekateri neusmiljeno izkoriščajo druge, iščejo le sebe in svoje koristi. Veliko je nasilja, zločini proti ljudem hitro rastejo po številu. Pravijo, da je varneje na fronti v Vietnamu kot na ulicah naših velemest. Veliko se sliši o prepadu med mladimi in odraslimi, belci in črnci. Toliko je sovražstva. Ljudje so zelo občutljivi, zamerljivi, nespravljivi, maščevalni.

Prav jasno je, da sebičnost vodi v sovražstvo, razprtije, prinaša veliko trpljenja in prepreči ogromno dobrega.

Vendar svet je naš dom za dolgo časa in se moramo navaditi živeti v miru drug z drugim. Samo prava ljubezen more ustvariti mir, slogo, razumevanje in srečo tu na zemlji. Jezus je prišel, da nam pokaže pot do miru in sreče. Na njem vidimo, da mora kristjan kazati resnično skrb za sočloveka, biti potrpečljiv, se naučiti odpuščati in ne zameriti, spregledati malenkosti in ravnati z ljudmi, kot bi ravnal s samim Bogom.

Kršćanstvo je predvsem vera ljubezni do Boga in ljudi. Sv. obhajilo, ki ga prejemo pri sv. maši, ima ta namen, da nas poveže v iskreni ljubezni, razumevanju in medsebojni pomoči.

IV. Samoobvladanje

Tretje področje je človekov odnos do samega sebe. Značilno za naše čase je uživaželjnost. Jasno je, da vsi radi uporabljamo darove narave, iščemo veselja in užitek, Bog nas je takšne ustvaril. A mnogi gredo pre-daleč. Materijalne stvari, jed in pijača, veselje in zabave jim postanejo glavna stvar v življenju. Izgube smisel za kaj višjega, za vero, krepost, odgovornost. Postanejo sužnji svojih strasti.

Danes vidimo žalostne pojave te uživaželjnosti: pijančevanje, zelo razširjeno porabo mamil, uživanje v spolnem oziru.

Vidimo tudi, kako uživaželjnost vodi do nepoštenosti: tatvine po trgovinah so danes tako splošne tu v Ameriki, da se ta razvada imenuje družinski greh v Združenih državah. Danes imamo močno gonjo za uzakonitev splava, uničevanja nerojenih otrok. Večkrat je razlog le to, da ljudje nočejo odgovornosti.

Krščanska vera zahteva samoobvladanje, gotovo mero strogosti do sebe, pripravljenosti za žrtve in smisel za odgovornost. Nič velikega se ne stori brez žrtev. Življenje je borba. Naši naravni nagoni so slepi in nas skušajo obvladati. Izvirni greh jih je vrgel iz reda da se nočejo podvreči razumu in volji. Treba je rabiti silo nad samim seboj. Poleg naravnih nagonov tudi okolje močno vpliva na nas, take stvari kot zgled, reklama, moda, pritisk drugih.

Danes smo slišali v evangeliju, kako je Jezus pretil bogatinom, sitim in tistim, ki se smejejo. On ni obsojal bogatstva, veselja in skrbi za zadostno hrano in pijačo, zmernosti v uživanju. Obsojal je zlorabo teh božjih darov, skopost, nezmernost v uživanju, ko denar in snovne dobrine postanejo človekov bog, tako da se ne meni ne za pravega Boga, ne za svojega bližnjega, ne za svoje lastno zveličanje. Jezus je to živo orisal v svoji priliki o bogatašu in ubogem Lazarju.

Zaključek

Jezus je nekoč dejal, da dve cesti vodita skozi življenje: ena je široka ravna, gladka in po njej je lahko hoditi. Druga je strma, ozka, vijugasta in po njej je težko hoditi. Prva vodi v pogubo, druga v življenje.

Bog nas ne sili, da bi hodili po ozki cesti, a vzpodbuja nas, naj hodimo po njej, zagotavlja nam pomoč in plačilo. Mi smo se odločili za ozko cesto, ko smo se priključili božji družini pri krstu.

Hodimo, torej, po poti kreposti, da bo naše življenje plodno, koristno našemu svetu in nas vodilo v večno srečo.

Odprto pismo

„Vedno več nas je zunaj in ni nam vseeno, kako gre s bratu v Avstraliji ali Argentini.“ (Omnes unum, 1971, štev. 1, XVIII.)

Odkar sem zvedel, da je moj nekdanji sošolec iz škofovih zavodoov dr. Janez Polanc urednik duhovniškega glasila Omnes unum, se res potrudim, da berem vse številke.

Da bo bolj jasno: v kapeli smo sedeli po abecedi: Polanc, danes zdomski duhovnik v Celovcu, Potočnik, ubit od partizanov, Rant, zdaj v Buenos Airesu, Šmidovnik, ostal v domovini. Torej: 3 — 1.

Letošnjega uvodnika sem bil vesel. Nekaj besed je postavljenih za uvod v pričujoče pismo. Polanc pa tudi pravi: „Naložili smo mu nalogo (listu namreč), da nas družijo, da nam pove o dogajanju med nami, da tako poskrbi za našo "skupnost" in vendar se zdi, da je le krpa pri krpi. Kaj pa, ko ne bo mogoče več krpati?" — Isto se sprašuje še marsikdo po svetu. Morda bomo našli rešitev.

Upam, da ne bom zapisal nobene herezije, če bom dejal, da si pokoncilsko Cerkev predstavljam kot ogromno podjetje, ki se hoče modernizirati; zato izbere laike za delavce in visoko stoječe uradnike, vodstvo, staff in management pa obdrži za duhovščino. Tako laiki pridejo do besede, do sovodstva, do sodločanja — do... Počakajmo še prihodnji koncil. (Mislim, da bi brata Ušeničnika, če bi sedaj poslušala pridige in brala vse članke, lahko objavila debelo zbirko zmot.)

Kdor hoče, naj verjame: nam zdomskim laikom je usoda slovenske cerkve v zdomstvu silno pri srcu. Ni samo zadeva osebnih odnosov do proutnega slovenskega kaplana, ki je dejansko narod dvignil v preteklih desetletjih, tudi ne zgolj organizacijska vzgoja, je mnogo več: slovenstvo se je reševalo v cerkvi, svobodni ali nesvobodni. Cerkev sama pa je združenje svobodnih ljudi. To sem poudaril že takrat, ko smo v Vestniku vodili kampanjo za zdomskega škofa. Poudarjam še bolj danes, ko smo po znanem obisku v Vatikanu prisiljeni misliti na lastno usodo in na usodo naših otrok, rojenih v zdomstvu, pa kristjanov v slovenskem duhu in tradiciji.

Zato pa: krpanja bo kmalu konec, če bomo čim prej stali na lastnih nogah v lastni cerkveni upravi, ki bo vodila usodo četrtine slovenskega naroda. Toliko nas v zdomstvu je. V vzpodbudo samo dva primera:

Pred nekaj meseci je vodstvo Rožmanovega zavoda v Adroguetu, Provinca Buenos Aires, objavilo, da mora plačati asfaltiranje ceste okrog kolegija in pločnik. Vsak teden, ko sem bral slovenske Fote in gledal, kako se je dolga črta milijona in pol pesov, ki jih je bilo treba zbrati, krajšala, sem bil vesel, in vsak teden bi rad delil občutke, ki jih je imel dr. Gnidovec, ko je videl, kako rojaki v Argentini „krapajo“ njegovo cesto. Zdaj je cesta plačana, pločnik tudi. Če kdaj, je tudi to pot zdomstvo pokazalo, da stoji za svojimi duhovniki in njihovimi ustanovami. (Kako ubogo je bilo dejanje, iz Rožmanovega fonda v USA nakazati dolarje za Slovenke. cigar temelji kamen menda še danes počiva pod posteljo nekega monsignorja!)

Pa drug primer: nekje povečavajo društveni dom. V Argentini. Tamojšnji duhovnik odda odbornikom hranilno knjižico, v kateri je vsa dolga leta svoje nedeljske službe med verniki hranil nedeljske zbirke. „Vi ste dali, vaše je, za dom naj bo!“ To je dejanje velikih ljudi, in teh med pristnimi slovenskimi kaplani ali župniki ni malo!

Berem pa v Omnes unum tudi: Slovenska hiša v Rimu: Na juliskem sestanku v Lemontu smo sklenili svetovati vsem prizadetim, naj izroče hišo na Via dei Colli v last Sloveniku. Sedem pisem je bilo poslanih v Evrope, Avstralijo in Argentino. Dr. Kacin, predsednik društva „Piave“ legalnega lastnika hiše, je sporočil, da o usodi hiše odloča Slovenski socialni odbor. Ako Socialni odbor sklepe, da naj se stavba izroči Sloveniku, bo zadruga sklen izvršila brez obojavljanja: sam na svojo roko ne more nicesar ukreniti. Slovenski izseljenski duhovniki v Evropi bi žele osredniti

izseljenski urad v Rimu. Mislijo, da bi bila ravno slovenska hiša na Via dei Colli primerna za tak urad. Tako se naše (severnoameriških slovenskih duhovnikov namreč, op. pisca) in njihove želje ravno ne strinjajo. Gospod Nace Čretnik, Pariz, sedANJI predsednik evropskih sobratov, vabi predsednika (slov. duh. v USA, op. pisca), da bi šla to poletje k dr. Kacinu v Trst, da bi videla, kaj se da narediti, da bi hiša prišla v last Izseljenskega odbora. Treba bo prepričati dr. Pavla Robiča v Kölnu, naj se hiša proda Izseljenskemu odboru. On je sedaj predsednik Slovenskega socialnega odbora. Ako imate kakšen predlog, kako naj se stvar uredi, sporočite.“ (str. 25/26)

Ker smo borci tudi verniki, imamo pravico do besede. Ker smo mnogi šli v svet prav skozi Via dei Colli 8, smo dolžni slovensko hišo v Rimu braniti. Tako, kot smo jo leta 1966, prav v času dr. Pogačnikovega obiska v Severni Ameriki. Zato tudi danes nekaj besed.

Nismo proti Sloveniku, kot nikoli nismo bili. Smo pa proti dejstvu, da bi Slovenik svobodni slovenski verniki v zdomstvu vzdrževali, vodili pa bi ga posamezniki, odvisni tako ali tako od komunističnega režima v domovini. Nomina sunt odiosa, pravi star pregovor, a vsi, ki se čutijo prizadete, naj se zavedajo, da se nismo uklonili komunističnemu nasilju v času strelav v tilnik in pobijanja po domovih, in da se še manj mislimo ukloniti danes. Boli nas, da se je ta ali oni dal vpreči v kolaboracionistični voz komunistične partije, in edino, kar nam preostaja, je prositi Svetega Duha, naj jih razsvetli, da se bodo vrnili v celice svojih redov. Slovenska cerkev je predvsem živa v svetnih duhovnikih.

Misliti na možnost izročitve slovenske hiše v Rimu v last Slovenika je torej izvedljiva samo tedaj, ko bodo vsa vodstvena mesta trdno v rokah zdomskega duhovništva. Storiti to prej, bi bila izdaja nad vsemi naporji duhovnikov in laikov, ki so hišo kupili predvsem zato, da bi svobodni Slovenci imeli nekje svojo streho v babilonskem Rimu. Prodati ali izročiti jo danes oblastem, ki niso popolnoma svobodne, je torej izdaja nad svobodno borbo slovenskega naroda za svoj kos zemlje pod svobodnim soncem, čeprav na tujem.

Zato pa: dr. Kacin je odlično ravnal s svojim odgovorom. Dr. Pavel Robič še danes ve, zakaj se je pred leti odločil in to drži. In isto Nace Čretnik. In gotovo ni lepo, da je problem izročitve slovenske hiše, med katere pobudniki je bil prvi predsednik Socialnega odbora v Rimu dr. Miha Krek, načenja sedaj, ko dr. Kreka ni več med nami. Je pa še več, če dobro poznamo komunistično taktiko: ta dom danes, ta dom jutri, ta direktor odstavljen danes, drugi jutri in se ne bo končalo, dokler ne bo vse trdno v rokah od komunistov obvladanih posameznikov ali ustanov.

In se bodo našli, če nihče drugi ne, Klic Triglava, ki bodo spet zavpili v nebo, češ da tam v daljni Argentini ne znajo ceniti stvarnosti. Tisto o „daljni“ bi pri današnjem pojmu daljav že zdavnaj lahko pozabili, ono o „stvarnosti“ pa drži. Naj navedem primer: lani so se v Münchenu

po naključju zbrali zdomski duhovniki na prijateljski pomenek in še po večjem naključju sta snidenju prisostvovala mlad družinski oče iz Argentine in mlada mati iz domovine! (Oba starša s štirimi otroki) Razgovor je tekel o družini, vzgoji, koncilu in glej, čudo božje, oče iz Argentine in mati iz Slovenije sta vpričo duhovnikov trdila ista mnenja. Ni preostalo drugega navzočim, kakor ugotoviti: če se tokovi danes sredi Evrope ujemajo v miselnosti dveh, ki sta prišla iz tolikšnih razdalj, potem imata ta dva prav. Gre namreč — in to se res ne da zadostno prepričljivo povedati samo v tiskani besedi — za pojem: čutim slovensko, slovenstvo mi poje v srcu in besedi, slovenstvo mi ni prazna beseda, ampak vprašanje bodočnosti, ko ne bo več tiranov doma in ne prisilno bivajočih na tujem.

Pismo ni pismo, če nima pripisa. Torej: naš borčevski predlog bi bil: vsi direktorji dušnega pastirstva med nami, vsi predsedniki duhovniških organizacij v zdomstvu naj složno začno akcijo pri vatikanskih oblasteh, da slovensko zdomstvo dobi pravico samostojne škofije, bodoči ordinarij pa uradni sedež v Vatikanu. Šele od tistega trenutka naprej bo mogoče v istih višinah razpravljati z ordinariji doma, voditi slovensko cerkev v svobodi po samostojnih tirnicah, in šele od tedaj naprej bodo vse akcije zdomstva usmerjene v en sam cilj: ohraniti čim več slovenskih vernikov v zdomstvu, da se bodo izgrajeni in prekvašeni mogli nekega dne srečati s preizkušenimi bratji in sestrami v domovini, ko bo tej zasijalo sonce svobode.

Ce je boj za občanek slovenske hiše v Rimu v rokah svobodnih Slovencev začetek vsesplošnega boja, pozdravljen. Če pa boja ne bo, potem ne moremo zahtevati, da nas bodo naši otroci razumeli, zakaj smo odšli od doma.

Dodajam: prave velikonočne procesije so po slovenskih vaseh bile na velikonočno nedeljo zjutraj, čeprav so cerkvene oblasti morda zaradi paradržnosti ali komodnosti sklenile, da morajo biti ob sobotah popoldne. Slovenska cerkev je tako stoletja vzdržala načelo, ki ga je k življenju obudil Pij XII. Hočem reči: v administraciji se lahko zmotiš, v nauku ne. Zadeva samostojne slovenske škofije v zdomstvu ni proti nauku.

Pavle Rant

Cicero

Dne 21. decembra 1970 je v Münchenu, v Nemčiji, umrl eden najboljših nacističnih vohunov Elyesa Bazna, star 66 let. Deloval je pod imenom Cicero, po rodu je bil albanski Grk. Bil je v službi pri britanskem ambasadorju v Turčiji, ki mu je tako zaupal, da je vedno imel dostop v njegovo privatno stanovanje in do tajnih dokumentov, ki so bili sicer za klenjeni z železnih omarah. Sedaj pravijo, če bi Nemci takrat Ciceru bolj verjeli, bi mogoče bil izid vojne drugačen.

Cicero je poslal svojim nadrejenim v Berlin nad 400 mikrofilmov

najbolj zaupnih dokumentov, med njimi tudi celotni razgovor med Stalinom, Rooseveltom in Churchillom na Teheranski konferenci. Njegov največji uspeh pa je bil, da je dobil v roke načrt in kodirane znake za dan zavezniške invazije v Evropo in se mu ga je posrečilo spraviti v Berlin. Tam pa mu niso verjeli, ker so njegovo poročilo smatrali za neverjetno. Nekateri viri pa trdijo, da je Glavni štab nemške obveščevalne službe to poročilo namenoma zadržal. Najbrž bo bližje resnici zadnje, ker so mu Nemci za tak "uspeh" plačali 240.000 dolarjev, ampak — s ponarejenim denarjem. Malo pred koncem vojne jo je Cicero popihal v Južno Ameriko, tam so ga pa kmalu zaprli, ker je razpečeval ponarejeni denar. Pred smrtjo je mirno živel v Nemčiji, zaposlen kot nočni čuvaj.

Ta primer je nekoliko podoben jugoslovanskemu. Ko so aprila 1941 Nemci zasedli Beograd, so v Vojnem ministrstvu našli telegram jugoslovanskega atašeja v Berlinu polkovnika Vauhnik, v katerem je sporočal svoji vladi dan in čas nemškega napada na Jugoslavijo. Nekateri trdijo, da je bil telegram celo še neodprt, drugi, da mu vlada ni verjela. Posledice pa so bile ostrašne!

Zoran Zagoranski

Državniški nasvet

Ne klati, ne klati, neroda
neskušena, slepa, z vej ploda
še trdega, kisto zelenega,
ne zlato ne blede rumenega,
visoko visoko visečega,
počasi počasi zorečega,
po tvoji neučakani glavi
v zastrži zvestobi na'avi
drevesa preveč stanovitnega,
z domnevo odpora očitnega!

Verjemi: biló bi ga škoda!
Ne delaj, ne delaj gospoda
v prepričli modrosti se sitnega!
Počakaj pod vejo na zrelega,
medeno okusnega, celega, —
ne tebi, pohlepnež, edino,
vsem bratom in sestram z dobrino
kar nujne potrebe užitnega,
ko pravi čas z veje odpaše ga,
nam v last izroči ga kot našega!

Svetujem ti: bodi razumen,
ne drzno, vihrávo pogumen
s krepelcem brez pravega smisla!
Veš, hruška pred časom pobratena
z rokami in s silo z vej sklatena
je manjša in trda in kislá!

ŽUPNIK GREGOR MALI — 70-letnik

Morda bo kdo vprašal, zakaj piše Vestnik o 70-letnici župnika Gregorija Malija, češ, saj ni bil nikdar protikomunistični borec. Takemu vprašalcu odgovarjamo, da ne drži, da bi župnik Mali ne bil protikomunistični borec. Ni se sicer boril s puško proti komunistom, pač pa se je krepko boril z govorno in pisano besedo že doma in pozneje v zdomstvu. Kot župnik v Ajdovcu je pogumno razkrinkaval zlobnost in zlaganost komunizma. Tudi še potem, ko je zvedel, da so ga komunistični postopači obsodili na smrt, je neustrašeno nastopal proti komunistom. Silen udarec pa ga je zadel, ko je doživel požig svoje lastne župne cerkve. Še danes se mu orosi oko, ko se spomni na to bogoskrunstvo.

Moral se je umakniti od svojih dragih in vdanih mu faranov. Toda ni utihnil. Slovenski časopisi in slovenske revije so polne ne samo njegovih pesmic (g. Mali je tudi pesnik), ampak tudi krepkih in temeljnih člankov, ki jih v svoji skromnosti po veliki večini niti ne podpiše. To so jasni načelni članki, v katerih ne priporoča koeksistence s komunizmom, ne hvali marksističnih nauk, ne govori o popuščanju in prilagoditvi sedanjim pokvarjenim razmeram, kar je pri mnogih sedaj že kar moda in najvišja učenost. G. Mali se z vso silo svojega spretnega peresa še danes bori proti komunizmu prav tako kot se je pred tridesetimi leti boril doma po navodilih svojega velikega nadpastirja škofa dr. Gregorija Rožmana.

Vestnik pa ima še prav posebno prijetno dolžnost spomniti se lepega jubileja župnika Malija tudi zato, ker je njegov sodelavec. Dobri Bog naj ga ohrani še dolgo zdravega in krepkega, da bo lahko skupaj z nami nadaljeval še nedokončani boj zoper komunizem.

Rudolf Smersu

RUDOLF ŽITNIK — 70-letnik

Ime Rudolfa Žitnika je z Vestnikom povezano že od vsega početka. Sodeloval je s pok. svetnikom škuljem, bil ves čas blizu, ko je bil Vestnik enotno glasilo složne organizacije borecev. Kot taki smo tudi današnjega slavljence pred leti v listu napadli, češ da se kot član NO ne bi smel podati na obisk partizanske* ladje, ki je tedaj bila v Buenos Airesu.

Takrat — in danes še bolj — se zavedamo, da je med komunistične oblasti v domovini in zdomskim slovenstvom začrtana sicer nevidna a globoka meja. Na oni strani je KP s svojim režimom, na tej uradni predstavnik kontinuitete NO. Razlika je v tem, da na tej strani lahko vsakdo proti NO nemoteno govori in dela, če ga je le volja, na oni strani te mož-

* pravim partizanske. Dasi so bile delo slovenskih žuljev, jih je režim izrabil in izrabljal. In isti režim jih je tudi potopil, ko je slovenstvo zmagovalo nad partizanstvom.

nosti slovenstvo nima. (Zato je jasno, da bi sleherno poskušanje pri katerih koli vratih vriniti v NO ljudi, kot npr. Čirota Žebota, ki je že prestal prvo obdobje svojega kolaboriranja s partizani, vse borce dvignilo proti vsemu in vsem, ki bi kaj takega začeli.)

Takrat, ko smo Žitnika napadli, smo šli preko vseh družinskih in prijateljskih in domovinskih razlogov, in branili samo pozicijo NO. Nikdar pa nismo šli osebno proti Žitniku. Če je kdo to napačno razlagal tedaj ali morda še danes, je v zmoti. Leta pa, ko smo Žitnika pozdravili v Vestniku ob njegovi 60-letnici, so pokazala, da smo ravnali prav. Res pa je tudi, da je bil Žitnik na nas včasih lahko hud, najsibo že zaradi prvega članka ali katerega koli kasnejšega komentarja. Da pa nikdar nismo slabo mislili, naj bo potrjeno z današnjimi vrsticami.

Žitnik bi lahko pri vseh številnih ponudbah, ki jih je dobival in stalno imel na razpolago, krenil drugo pot. Táko, kot so jo ubrali drugi: obisk domovine, namestitev po Strelčevi zaslugi in izsiljevanju, morda celo povratek, pa bi si že prej zagotovil primerno pokojnino in nemoteno bivanje, kakor je to nekaterim že uspelo, drugi pa se še odločajo. Lahko bi se podal v senco Broza in drugih brozovičev, pa prekrizal račune z emigracijo, med katero je bil eden začetnikov, saj je bil prvi podpredsednik slovenskega parlamenta 3. maja 1945 na Taboru. Vsega tega ni storil. Vztrajal je na svojem gledanju, trpel in še trpi vse tegobe družine, ki je razdvojena na obeh straneh meje, šel na obisk Evrope, pa rodno Slovenijo gledal z vršacev, ki jo obdajajo, a meje ni prestopil.

V tem gledanju je moč. Takšna, kot ga je med revolucijo gnala v boj proti komunistom. Moč, ki je najbolje izražena v njegovem ilegalnem imenu Ris, moč končno, da danes živi in dela znotraj slovenske skupnosti v Buenos Airesu in Argentini.

V to Žitnikovo moč smo verjeli tedaj, ko smo ga napadli in jo danes imamo izpričano. In pri vseh čestitkah, ki jih bo prejel, naj se zave, da je Vestnikova napisana iz srca.

Pavle Rant

JANEZ BRULA — 50-letnik

Naš 50-letnik je zagledal luč sveta v majhni belokranjski vasi na Talčjem vrhu, kakšno uro hoda iz Črnomlja.

Že prva leta svoje mladosti se je začel aktivno udeleževati v katoliških vrstah, zlasti pri fantovskih odsekih. V naših organizacijah je bil mladi Janez duša vsega dela. Ker se je ravno v istem času v naši ožji domovini začel širiti komunizem in organizirati po vseh večjih krajih, je bil Janez eden prvih, ki je pomagal pri protikomunističnih akcijah, pri razširjanju katoliškega časopisja in z besedo in dejanjem razkrinkaval komunistične agitatorje.

Že leta 1941 je v svojem mladeniškem navdušenju aktivno sodeloval pri boju proti italijanskemu okupatorju.

Ko je zbežal iz italijanskih zaporov, se je pridružil majhni skupini

skrivačev. Vendar je kmalu spoznal, da je skupina komunistično orientirana in da njen boj ne gre proti okupatorju, temveč proti lastnemu narodu. Zapustil je odred, bil eden izmed prvih, ki so jih komunisti obsodili na smrt. Gotovo jim je bil v tistem trenutku najbolj nevarna oseba, ker jih je dobro poznal in je razkrinkaval njihovo taktiko in lažno propagando. Po teh dogodkih se je začela zanj doba dvoletnaga skrivanja. Tako pred partizani, kot pred Italijani. Kljub veliki nevarnosti je stalno delal, se sestajal z mladimi fanti in pomagal organizirati podtalno protikomunistično gibanje.

Ko so Italijani izvedeli, da se skriva v Črnomlju je pobegnil v domačo vas in v podzemeljski jami stanoval celih pet mesecev.

Ob nastanku vaških straž v Beli Krajini se jim je takoj pridružil. Po razsulu 1943 je stopil med slovenske domobrance in se kot višji narednik velikolaškega bataljona udeleževal vseh „hajk“ po vsej Dolenjski.

Iz Vetrinja je bil vrnjen v sklopu Kunstljevega bataljona. Janezu se je posrečilo na poti v Teharje uiti. Po velikih križih in težavah je prišel v Italijo, bil v taboriščih v Serviglianu in Senigalliji, odkoder je prišel v Argentino.

V Buenos Airesu sta si skupaj z gospo Vladico Vitrih ustanovila srečen dom in imata štiri otroke.

Janezovo delovanje v slovenski zdovski skupnosti je več kot znano. Ista mladeniška sila in dinamizem, katero je pokazal kot mlad fant, je prinesel tudi v emigracijo. Je med ustanovitelji Slomškovega doma, njegov prvi predsednik in dolgoletni odbornik. Pravtako se udejstvuje pri drugih organizacijah.

Našemu jubilarantu za njegovo petdesetletnico želimo obilo božjega blagoslova in mu kličemo na mnoga leta.

Božo Stariha

Novе knjige

ZALOST ZMAGOSLAVJA

Slovenska kulturna akcija je darovalcem jubilejnega prispevka ob 15-letnici Glasa poklonila izredno lepo knjigo „Žalost zmagoslavja“, ki vsebuje poljske vojne in emigracijske pesmi, ki so nastale med drugo svetovno vojno (1939—1945). Pesmi je prevedel in tudi zbirko uredil dr. Tine Debeljak, s krasnimi linorezi pa jo je opremila Bara Remec.

Je to res izredno lepa knjiga po vsebini in opremi. Tako krepkih in globokih vojaških pesmi Slovenci ne premoremo, čeprav so tudi naše domobranske pesmi zelo lepe; in prav je storil dr. Debeljak, da nam jih je prevedel. V teh pesmih se zrcali junaška poljska duša in njena silna ljubezen do poljske zemlje. Težko bi v vsej svetovni literaturi našli take pesmi kot je npr. pesem „Sveti Bog“, ki jo je spesnil eden izmed največjih mo-

dernih poljskih pesnikov — Kazimierz Wierzyński. V njej prosi vojak Boga, da mu blagoslovi orožje, da naj noben strel ne pade zaman, da mu blagoslovi meča udar in vojskovanje in da mu nakloni zmago. Silno krepka je tudi pesem „Bajonet na cev“ (Władysław Broniewski), izredno globoka „Klečeči vojak“ (Leach Piwowar). Res, nekaj posebnega so te pesmi in so lepo darilo za slovenske protikomunistične borce, ki so se, prav kot njihovi poljski bratje, borili — kakor pravi Kazimierz Wierzyński — „za pravično stvar, za voljo svobodno, za zemljo rodno, za matere križ na čelu, za dedovske grobove, za naše otroke in žene, za pravice človeške in božje...“

Knjiga je izšla kot 75. publikacija SKA v 500 izvodih. Prvih 250 je poklonjenih darovalcem jubilejnega daru, ostalih 250 pa je v prodaji. Vsi izvodi (razen recenzijskih) imajo številke. Knjigo vsem borcem toplo priporočamo.

Dr. K.

ZRENJA IN UVIDI

Kot druga publikacija gornje založbe je pred kratkim prišla na svetlo obravnava Franceta Dolinarja „Odsotnost slovenske državne misli v pravnem 1918.“

Ni dvoma, da je od tedaj, ko je kot Peter Levičnik diktiral naravnost v stroj svoj tekst Slovenska državna misel (izšlo kot begunska publikacija 1948 v Spitalu na Dravi), pa do danes Dolinar opravil ogromno študijsko pot o slovenskem vprašanju. Tudi ni dvoma, da ga odlično pozna. Sploh pa ni mogoče dvomiti v njegovo zavestno slovenstvo, ki se je začelo utrjevati v dobi zelenih kravat.

Dvoje misli samo, ki se rodita po končanem branju.

Ljubezen do slovenstva, tudi zagrizenost najhujše mere, mora biti tako silna, da v vprašanju bodočnosti slovenskega naroda niti za hip ne smemo misliti s srcem ali čustvi, ampak z jasno in bistro glavo, pa še z veliko sposobnostjo računarstva. Državno misel je treba utrjevati, to pa najprej tam, kjer so že podane osnove: spoštovati narodno zastavo, priznavati že pridboljene institucije (kot Narodni odbor, pa naj bo njegova zasedba še tako nepovoljna za eno ali drugo osebnost med nami), podpirati delovanje formiranih strank, vzgajati mladino v političnem duhu zdravega izživiljanja v demokratični obliki, dokazovati resnost zdomskih naporov za osvoboditev domovine z medsebojnim spoštovanjem. Zraven pa še: misliti na različne ekipe javnih delavcev, kajti vsi ne bodo za obnovo Jugoslavije kot vsi ne bodo za takojšen pristop Slovenije v Združeno Evropo; eni in drugi pa bodo dolžni misliti, kaj je in bo najbolj primerno za slovenstvo, če nam bodo o „rešitve“ vtiljene. Upoštevati je treba, da Wilsonove točke ali pa izjavo o človeških pravicah marsikje marsikdo še meni sproštuje kot deset božjih zapovedi ali pa krščanski nauk o ljubezni do bližnjega.

Druga misel pa je: ko se bližajo veliki dogodki, ti ne smejo najti političnih formacij ali masovnih organizmov v notranjih razcepkih in pre-

pirih. Notranji spor v takrat vodilni stranki SLS je zelo omajal kompaktnost slovenskega stališča, še bolj zato, ker je šlo preveč v poudarke zunanje bliščobe, ne pa na globino, s čemer se je celotno delo precej odmaknilo od načel, postavljenih na katoliških shodih. Samo globinske rešitve imajo trajno vrednost. Na to pogostoma pozabljamo. Globina pa se doseže z osebno obnovo najprej, z vzgojo in disciplino, vse pa z dosledno gradnjo vseh poklicanih faktorjev.

Pavle Rant

DRUŠTVENE NOVICE

CLEVELAND

Občni zbor

V nedeljo, 21. februarja, se je vršil redni občni zbor Društva SPB v Clevelandu. Ta občni zbor je bil doslej eden najboljših glede udeležbe in tudi celotnega poteka. Res je veselje poslušati pametne predloge in mirno razpravljanje. Izvoljen je bil v celoti dosedanji odbor s predsednikom Vinko Rožmanom na čelu. Izvoljen je bil še nov odbornik Franc Šega. Lojze Bajc pa je prevzel mesto referenta za Vestnik namesto Toneta Nemca.

Po poročilih odbornikov je predsednik Zveze Karel Mauser podal te-le misli:

Dovolite mi, da kot član clevelandskega društva rečem nekaj besedi. Prihaja čas, ko v celi slovenski skupnosti in tudi v nas, ugaša tisti ogenj, ki je še močno gorel pred dobrimi desetimi leti. Dve stvari sta, ki ugašata plamen: staranje, odmikanje od preteklosti in umiranje volje v nas, ker se večini zdi, da je kar dovolj, da vlečejo organizacije trije ali štirje ljudje. Večini se zdi dovolj, da pride na sestanek ali na prireditev, organizacijske zadeve pa naj rešujejo le nekateri.

Vem, da je vse to splošen pojav in ni samo pri nas. Čudno je, koliko ljudje lahko naredijo v ihti, dokler jih nekdo poriva sem in tja, dokler se borijo za obstanek. Ko to mine, ko se vode umire, ko gre pot po istem tiru, se vse umiri. Ustavi se volja, minejo načrti, mine celo tisto, za kar se nam je nekoč zdelo, da je osnovno in se nikdar ne bo moglo spremeniti. Hudo napak je to in hoja v to smer bo spravila slovensko emigracijo pod rušo prej, kakor sem sam mislil. Med nami je danes na stotine ljudi, ki tolerantnost zamenjavajo s popuščanjem pri osnovah, ki mislijo, da so tudi do kraja okleščene ideje še takšne, da so življenja vredne. So ljudje, ki klestijo ideje tako, da od lepega drevesa ostane samo deblo. Nobene veje več, nobene mladike. Deblo ne more živeti, če ni listja, okleščena ideja usahne nazajdnje pri korenini. Na žalost moram reči, da so v slovenski skupnosti že ljudje, ki so vse ideje že pokopali. Še zavekali niso ob tem žalostnem pokopu.

Dragi moji, čas je, da resno pogledamo, kaj med nami še živi in

kaj je mrtvo, kaj je še živega v nas in kaj je že mrtvega v nas. Mnogokrat sem tudi že govoril v tem prostoru, da je čas prinesel vsem nove naloge, da naša organizacija v zdomstvu ni samo zato, da pogreva spomine. Organizacije, ki žele pestovati samo spomine, imajo kratko življenje. Naša organizacija je predvsem idejna. V tem je njeno bistvo. Komunistem kot ideja je močan kot je bil — še vedno nam jemlje sinove, kot nam jih je jemal doma. Toda, naš kar direktno ne duši, smo toliko zvoedeneli, da se mu ne postavljamo po robu kakor nekoč.

Toliko in toliko stvari je sedaj važnih za nas, stvari, ki se včasih našega slovenskega življenja malo dotikajo. Nekaterim se vse naše zdi majhno. Ni vredno truda, zaposleni so na vseh koncih, pri nas ne morejo narediti ne tega, ne onega. To so bridka spoznanja.

Naše življenje ima vrednost zavoljo idej, ki jih nosimo v sebi. Živeti samo zavoljo materialnih dobrin je revno življenje, pa naj tisti, ki ga živijo, še tako pokonci nosijo glavo. Praznina je.

Prosim vas, zavedajmo se, da bomo močni vedno samo zavoljo idej, če jih bomo po svojih močeh vzdrževali. Prevzemimo vsak svoj delež dela, vsak po svojih zmožnostih in po svojih močeh. Ne postajajmo prazni. Ne nakladajmo bremen, ki bi jih morali sami nositi tudi mi, vsa na ena ramena. In ne mislimo, da so nekatere ideje mrtve že zavoljo tega, ker jih toliko ljudi okrog nas zavoljo komodnosti, zavoljo ljubega miru, ne mara več priznati v dejanju.

Jaz osebno se posebno zavedam, da je clevelandska organizacija še vedno močna in to predvsem zavoljo posameznikov, ki v njej opravljajo delo za mnoge. Globoko sem hvaležen vsakemu v odboru, čutim pa dolžnost, da se kot član posebno zahvalim predsedniku Vinku Rožmanu. Odkrito povem, da mi je njegov zgled ne samo v oporo, mi je tudi dokaz, kaj preprost človek v slovenski skupnosti lahko naredi. Ob obilju učenih ljudi, ki jih imamo v slovenski skupnosti, je dejstvo, da je preprost slovenski človek spravil v življenje in pri življenju obdržal več kot tisti, ki so za to delo posebej poklicani.

In še nekaj: naj se zahvalim tistim skritim delavcem in delavkam, brez katerih bi bile vse naše prireditve v zadregi. Gospa Tominčeva, gospa Pretnarjeva in vse ostale zaslužijo, da se jih ob tem občnem zboru še posebej spomnimo.

Poskušajmo to leto vsaj tem, ki mnogo store, pomagati. Vsaj to naj bo naša dolžnost.

GILBERT

Dne 14. ebruarja 1971 je imelo DSPB Gilbert, Minn. svoj dvanajsti redni občni zbor, ki je prav lepo uspel. Vršil se je v Park paviljonu na Biwabiku. Iz poročil odbornikov je razvidno, da je bilo delovanje društva v pretekli poslovni dobi dobro in uspešno. Članstvo je zavedno in se rado udeležuje društvenega življenja. Odborove seje so pogoste, prav tako so pogosti prijateljski sestanki, katerih se navadno udeležujejo vsi člani. Pri

volitvah je bil skoraj v celoti izvoljen stari odbor. Na novo je bil izvoljen Franc Vidmar namesto Franceta Medveda, ki se je preselil v Minneapolis.

Obenem z občnim zborom je imelo naše društvo tudi družabni večer, katerega so se poleg članov udeležili tudi njihovi svojci. Ob tej priložnosti je imel društveni duhovni vodja č. g. Janez Šušteršič lep govor (ki ga objavljamo v tej številki Vestnika na posebnem mestu, op. uredništva).

Andrej Perčič

PRIPOMBBE K „NAČRTU“ IZ L. 1963“ — II. del

V nadaljevanju preidem sedaj na glavna poglavja tega programa.

Osnove skupnosti: Ker podpisniki „Načrta“ v uvodu predpostavljajo, da ima vsak narod pravico do suverene države, zakaj potem to svojo trditev, ki je seveda pravilna, takoj v 1. točki izpremenijo in določijo, da naj bi novo skupnost sestavljali štirje narodi, ki pa bi bili razdeljeni na pet držav. Znano je, da „Mačkovci“ (HSS) in Ustaši smatrajo, da sta Bosna in Hercegovina hrvaško ozemlje in ker sta ti dve frakciji večinski hrvaški stranki, sta edini, ki lahko odločata o tem ozemlju. Zelo je verjetno, da bo večina Hrvatov zavzela odklonilno stališče do te točke, ker ne bodo mogli sprejeti dejstva, da bi bila hrvaška zemlja razdeljena na dve državi. Če „Načrt“ dopusti v 3. točki, da se odnosi med Srbijo in Črno goro rešijo med njima, potem bi se moralo zavzeti enako stališče tudi glede Bosne in Hercegovine, ki je vprašanje, ki zadeva izključno samo Srbe in Hrvate.

V 4. točki predlagajo, da se mora osnovati novo glavno mesto Zveze blizu geografskega središča nove države. Tako podpisniki „Načrta“, kot oni „Za zavarovanje slovenske suverenosti“, niso pomislili, da bi bilo glavno mesto Zveze lahko vedno prestolica tiste zvezne države, katere državljan bi bil predsednik Zveze, — ki bi bil lahko istočasno celo predsednik konfederirane države —, to pa seveda pod pogojem, da ne bi smel biti nikdar ponovno izvoljen in da bi se vse narodnosti vrstile po določenem redu. Ker ima že sedaj vsaka federativna država poslopja, ki služijo državnii upravi, ne bi bilo večjih problemov glede tega. Novo središče bi verjetno, poleg nepotrebnih stroškov in prepиров, prineslo zopet novo centralizacijo.

Oblast Zveze: Točke, ki obravnavajo to poglavje na žalost pokopljejo vse lepe besede o suverenosti posameznih narodov. Če bi zopet imeli v novi državi „Jugoslaviji“ vrhovni Zvezni parlament, ki bi začel postopek za nove zakone, če bi imeli vrhovna ministrstva v Zvezni upravi, ki bi nas predstavljala na zunaj in izvrševala oblast na znotraj in če bi imeli vrhovno Zvezno sodišče, potem je pojem o suverenosti posameznih držav že od vsega začetka izmaličen. Vse te lepe fraze postanejo takoj prazne besede, kajti nova država bi zopet postala federacija, kot je že sedanja. En primer: kadar bi n. pr. zunanji minister „nove Jugoslavije“ predstavljal to novo zvezo pred svetom, bi jo predstavljal kot zastopnik **suverene „Jugoslavije“**. Kot „Jugoslovan“ bi govoril v imenu „Jugoslavije“! Če torej zvezne države nimajo svojega lastnega zunanjega ministrstva, potem niso

suverene. V konfederaciji (ali sličnem sistemu) ni in ne more biti podreditve centralnim ustanovam, ampak mora biti sožitje narodov ozir. držav, ki z vstopom v Zvezo sicer odstopijo del svoje samostojnosti, suverenost jim pa mora ostati. — Centralne organizacije naj bi torej služile samo povezavi med državami, toda brez ministrskih naslovov in brez izvršilne oblasti.

Razumljivo pa je, da se to, kar predlagajo v „Načrtu“, da izpeljati za zunanji svet, ker v resnici — razen zelo velike autonomije — na zunanje stanja nič ne izpremenijo. Že večkrat sem poudaril, da stranka ali grupa, ki propagira „Jugoslavijo“, ne bo imela nikdar problema pred velesilami, ker se te ne zanimajo za notranje razmere med narodi v tej skupnosti, Težave pa bodo imele skupine, tako doma kot v begu, ki bi res skušale uresničiti ideal naroda, ki je in ostane suverenost in samostojnost in doseči mednarodno priznanje obojega. Povezava z drugimi narodi je potem že druga stopnja razvoja, ki pa temelji na predhodnem plebiscitu.

Buda Stanislav

RAZKRIŽJE IN SLOVENSKA OBALA

Gospod urednik!

Žalostno je, da prihaja nevarnost za slovensko zemljo tudi od tiste strani, od katere je nismo pričakovali. Razni hrvatski krogi (toda ne vsi Hrvati) so napravili problem zaradi zahteve slovenskih vernikov v Razkrižju po slovenski maši. V Razkrižju se je 92% prebivalcev izjavilo, da so Slovenci. Zagrebški škof dr. Kuharič, kateremu so slovenski verniki v Razkrižju, ki spada pod zagrebško nadškofijo, naslovili prošnjo za slovensko mašo in verouk v slovenščini, pa izjavlja, da je v Razkrižju 95% Hrvatov. Kdo ima prav? V interesu mirnega in lepega sožitja med hrvatskim in slovenskim narodom je, da se ugotovi objektivna resnica in da se to vprašanje krščansko reši brez vsakega šovinizma.

Drugo pa je ponovno pisanje frančiškanske „Danice“, ki izhaja v Čikagu, o slovenski obali. V svoji številki dne 23. decembra 1970 piše, da sedanja Jugoslavija nadaljuje v Hrvatski s kontinentalno politiko. Menda hoče s tem reči, do hočejo Hrvatski vzeti njeno morje in jo napraviti za kontinentalno pokrajino. In potem nadaljuje Ilinić takole: „Medtem ko Slovenci razvijajo svoje „Primorje“ — 25 km hrvatske obale, katero jim je Jugoslavija darovala brez dovoljenja hrvatskega naroda, in pristanišče Koper, propada Reka.“ Naj pove Ilinić, ali je imel kdaj v zgodovini Koper hrvatsko prebivalstvo, prav tako Portorož in Piran. Zakaj ga tako strašno bode 25 km slovenske obale, dočim imajo Hrvati skoraj 1000 km obale. Ilinić bi rad napravil Slovenijo za kontinentalno pokrajino, čeprav mu mora biti dobro znano, da žive Slovenci ob gornjem Jadranskem morju že nad 1000 let. Slovenski borci, ki so se znali upreti komunizmu, se bodo znali upreti tudi hrvatskim šovinistom, ki so gotovo maloštevilni, pa dobivajo žal prav v hrvatskih cerkvenih krogih svojo potuho.

Domobranski roman

Lojze Ilija: HUDA PRAVDA

Ko je bila ta številka Vestnika že v tisku, smo od Slovenske kulturne akcije prejeli v oceno knjigo Huda pravda, ki jo je napisal Lojze Ilija. Pisatelj ji je dal podnaslov: Povest iz domobranskega življenja. O knjigi bomo še poročali. Naj danes na kratko omenimo, da opisuje knjiga domobransko življenje na postojanki nekje v Sloveniji in sicer v času od binkošti 1944 do maja 1945, to je v dobi najusodnejših odločitev. Pisatelj je knjigo posvetil svojemu rajnemu bratu Andreju domobrancu in nad 12.000 tovarišem, ki z njim vred nimajo groba — ob 25-letnici njihove grozne smrti. Opombe k tej povesti je na koncu knjige napisal dr. Tine Debeljak. Iz teh opomb posnemamo, da je Ilija služil med revolucijo v slovenskem domobranstvu kot vodja propagandnega oddelka. Sodeloval je tudi pri Gorenjskem domobranstvu. V maju 1945 je skupaj z mnogimi tisoči Slovencev zapustil domovino, živel po taboriščih in se končno naselil v Venezueli.

Po mnenju dr. Debeljaka je Huda pravda prvi slovenski širši pripovedni tekst iz domobranskega življenja, v katerem so prikazane osnove in problematika domobranstva, njegovi ideološki temelji in cilji. Mogočni Mauserjev roman „Ljudje pod bičem“ ni domobranski roman v ožjem smislu te besede, ampak je zgodba dveh ljudi med revolucijo in po njej, ki pa nazorno oriše vse zlo, ki je med revolucijo uničevalo slovenski narod (nacizem, fašizem in komunizem) in oriše tudi odpor slovenskega ljudstva, ki je z domobranstvom dosegel svoj višek.

S to knjigo smo dobili slovenski protikomunistični borci, posebej pa še domobranci, svoj življenjepiš, za katerega se pisatelju Lojzetu Iliji toplo zahvaljujemo. Kot rečeno, bomo o knjigi še poročali.

Vsebina: Sveti Bog (K. Wierzynski) — Obisk v Vatikanu — Ob 30-letnici ustanovitve Slovenske legije (R. Smersu) — Zakaj nisem komunist (Karel Capek) — Slovenci nočemo biti narodna manjšina (R. Smersu) — Med življenjem in smrtjo — Odmevi na našo izjavo — Dve poti vodita skozi življenje (Janez Sušteršič) — Odprta pismo (Pavle Rant) — Cicero — Državniški nasvet (Zoran Zagoranski) — Naši jubilarji — Nove knjige — Društvene novice — Pisma uredništvu: Pripombe k „Načrtu“ iz leta 1963 — II. del — Razkrižje in slovenska obala.

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 1.036.986 - 16/2/1970
Ramón Falcón 4158, Bs. As.